Wabiiwwan:

Akkadamii Dhibee Daa'immanii Ameerikaa, Waldaa Fayyaa Hawaasaa Ameerikaa, Fayyaaafi Nageenya Waldhaansa Daa'immaniitti Giddu Gala Risoorsii Biyyoolessaa. Kunuunsa Ijoollee Keenya: Istaandardii Raawwii Fayyaa fi Nageenya Biyyaalessaa: Qajeelfama Kunuunsa Daa'imman Mana Alaa, Maxxansa 2ffaa. Ganda Elk Grove, IL, Waashingitan, DC, fi Aurora, CO: 2002.

Fannoo Diimaa Ameerikaa. www.redcross.org

Fayyaa Hawaasaa – Siyaatil fi King County.https://kingcounty.gov/depts/health/emergency-preparedness.aspx
Qajeelcha Ittisa Yeroo Hatattamaa KaawuntiiIsnohaamish fi Distiiktii Fayyaa Isnohaamish *Kitaaba Deebii Muddama/Balaa.* Everett, WA: 2003.

Waa'ee Balaa Dubbachuu: Qajeelfama Ergaawwan Istaandardii. Waashingitan, D.C, 2007.

Qajeelcha Waraanaa Washingtan) fi Qajeelcha Fayyaa Isteeta Washingtan. *Kitaaba Qophii Balaa: Qajeelfama Karooraa fi Deebii Balaa Tasaa. Kaampii Mureey fi Olompikii, WA: 2004.*

Public Health
Seattle & King County

Child Care Health Program

Seattle

Deebii Balaa Tasaa fi Balaa

Kunuunsa Daa'immanii fi Sagantaalee Dursa Barnootaa Kanneen Biro

Isteeta Washington keessatti argamaniif

Teessoo keenya: ____

____

Daandii (wwan) dhiyeenya jiru: ____

Lakkoofsa bilbilaa keenya: ________________________

- **Tasgabbaa'aa -** ijoollen gaheessota naannoo isaanii jiran irraa mallatoolee fudhatu.
- **Haalicha qoradhaa.**
- **Nageenya ijoollee fi hojjattootaa mirkaneessuf tarkaanfii fudhadhaa.**

Yoo balaan muddamaa mudatete,
911 tti bilbilaa

YEROOWWAN HATATTAMAA & BALAATIF DURSAA KAROORSAA

- Wantoonni balaa geessisuu danda'an (fkn, meeshaalee wantoota mataa gubbaa nageenyummaa keessaniif sodaachisan & karaalen ittiin bahan cufaa) ta'an yoo jiraataniif bakkicha yeroo hunda ilaalaa.
- Balaa kamtu naannoo keessan miidhuu akka danda'u ilaalaa.
- Karoora yeroo balaa qabaadhaa, hojjattoonni achi keessatti gaheen isaanii maal akka ta'e beekuu isaanii mirkaneessaa.

- Leenjii ittisa abiddaa ji'aan, kan balaa ammoo kurmaanan gaggeessaa.
- Bakka itti wal geessan dursaa murteessa, gamoo irraa faana 300 yoo fagaate filatamaadha.
- Iddoo itti baqatan bakka balaan itti qaqqabuu fi bakkicha irraa adda ta'e dursaa adda baasaa.
- Bakkichi bilbila manaa (kan elekitirikii hin barbaanne) qabaachuu isaa mirkaneessaa.
- Daa'ima hundumaaf toora qunnamtii yeroo hatattamaa sirrii ta'e qopheessaa.
- Lakkoofsa bilbilaa naannoodhaa alaa sirrii ta'e filachuun maatiidhaaf kennaa.
- Dhiyeessiwaan yeroo hatattamaa gahaa ta'e kanneen armaan gadii of keessatti qabatan harkaa qabaadhaa:

  (1) dhiyeesii nyaata fi bishaaniii kan guyyaa-3 daa'imannii fi hojjatootaf
  (2) Reediyoo baatiriin hojjatu (baatiriiwwan dabalataa waliin)
  (3) Dhiyeessii gargaarsa jalqabaa
  (4) Meeshaalee dhiyeessii lubbuu baraaruuf gorfaman dabalataa.

- Namoota fedhii addaa qabaniif kan ta'u waldhaansa cimaa ta'ee fi dhiyeessii qorsaa guyyaa 3 turu fi karoora qabaadhaa.

Hubadhaa: Filiippi Chaartin kun karoora waan hunda kan qabate osoo hin taane, garuu balaa tokkoof deebii kennuudhaaf kaqophaa'eda. Haalli fi bakki garaa gara - murtee kee isa irra gaarii fayyadami.

DURSAA KAROORSAA – DURSAA KAROORSAA – DURSAA KAROORSAA – DURSAA KAROORSAA – DURSAA KAROORSAA

Odeeffannoo dabalataatif marsariitii Fayyaa Hawaasaa – Seattle & King County's Child Care Health Program (Sagantaa Waldhaansa Fayyaa Daa'immanii Kiing Kaawuntii) https://www.kingcounty.gov/depts/health/child-teen-health/child-care-health.aspx irraa ilaalaa.

BAQACHUU

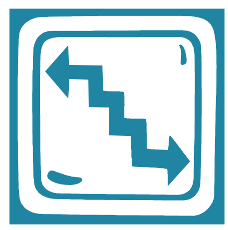

Bakka sanatti:

- Bakka itti wal gahuuf qophaa'etti ijoollee geessaa dhaqaa, fudhaa:
  - ✓ Waraqaalee hirmaannaa
  - ✓ Odeeffannoo qunnamtii yeroo hatattamaa*
  - ✓ Kiitii Gargaarsa Duraa*
  - ✓ Qoricha ittiin baraaran (EpiPens fi qoricha asmaa dabalatee) fi waraqaa barbaachisoo*
  - ✓ Bilbila
  - ✓ Nyaata, bishaan, fi daayippariiwwan*.
- Hundumtuu manicha keessaa bahuu isaanii mirkaneessuf bakka hunda (mana fincaanii, bakka huccuun taa'u, iddoo taphatanii fi kkf) keessa barbaadaa.
- Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.

Bakka sanaa alatti:

- Bakka itti wal gahuuf qophaa'etti ijoollee geessaa dhaqaa.
- Hundumtuu manicha keessaa bahuu isaanii mirkaneessuf bakka hunda (mana fincaanii, bakka huccuun taa'u, iddoo taphatanii fi kkf) keessa barbaadaa.
- Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.
- Eessa akka deemtan akeekudhaan yaadannoo bakka sagantichaatti dhiisaa.
- Bakka naga qabeessa ta'etti BAQADHAA, wantoota armaan gadii qabachuun:
  - ✓ Waraqaalee hirmaannaa
  - ✓ Odeeffannoo qunnamtii yeroo hatattamaa*
  - ✓ Kiitii lubbuu baraaruu
    First aid kitKiitii Gargaarsa Duraa*
  - ✓ Qoricha ittiin baraaran* (EpiPens fi qoricha asmaa dabalatee) fi waraqaa barbaachisoo*
  - ✓ Bilbila
  - ✓ Nyaata, bishaan, fi daayippariiwwan*.
  - ✓ Reediyoo baatiriidhan hojjatu
- Erga bakka balaatii baatanii booda maatii/guddisee fi/yookin qunnamtii yeroo hatattamaa qunnamaa. Argachuu hin dandeenye taanan, bakka jirtan akka beekaniif lakkoofsa yeroo hatattamaa naannon alaa yookin 911 tti bilbilaa.

* Dafanii argachuuf akka ta'utti boorsaa "dafanii fuudhanii ba'uuf ta'u"balbala Ittiin bahan cinaatti dababalaa.

KEEMIKAALA YKN RAADIYEESHINIIF SAAXILAMUU

- Balaan yoo babal'ate, odeeffannoo fi qajeelgama yeroo balaatif reediyoo hordofaa.
- Akkaataa qajeelfama kennamuutti **BAKKA KENNAME BUUFACHUUF** yookin **BAQACHUUF** qophaa'aa.
- Keessa jirtan taanan, keessuma turaa (hin ajajamne taanan).
- Yoo alatti keemikaala yookin raadiyeeshiniif saaxilamtan:
  - ✓ Huccuu gubbaa irraa baasaa, korojoo pilaastikaa keessa gochuun itti cufaa. *(Korojichi akka fuudhamuuf hojjattoota balaa hatattamaatti himaa.)*
  - ✓ Mana keessatti idoo qabadhaa.
  - ✓ Ventileeshinii, qilleensessituu, maashina qilleensi akka galu godhu, maashina huccuu qoorsu, fi meeshaalee qilleensa galchan biroo cufaa.
  - ✓ Bishaan shaaworii/ujummoo yoo jiraate, saamunaa itti godhachuun bishaan qorraan jalqabuun hoo'adhaan dhiqadhaa. Ija bishaan baay'edhaan dhiqadhaa.

Marsariitii Fayyaa Hawaasaa – Seattle & King County's Child Care Health Program
(Sagantaa Waldhaansa Fayyaa Daa'immanii Kiing Kaawuntii)
https://kingcounty.gov/depts/health/communicable-diseases/health-care-providers/preparedness.aspx
irraa odeeffannoo waa'ee balaa keemikaalaa, baayolojikaalaa fi nikularaa (CBRN) ittisuu argachuu dandeessu.

BAKKICHATTI DAHACHUU

- Nama hundumaa keessatti walitti qabaa.
- Ventileeshinii, maashina qilleensi akka galu godhu, maashina huccuu qoorsu cufaa.
- Balbalaa fi foddaa cufaa akkasumas hidhaa.
- Ijoolle, hojjattoota fi keessummoota hundumaa mana keessa kan balballii fi foddaan isa gara fuulduraatti aanutti walitti qabaa.
- Waraqaa hirmaannaa, kiitiwwan gargaarsa jalqabaa gargaaru fi dhiyeessiwwan balaa hatattamaa fidaa.
- Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.
- Kutaalee barbaachisoo hin taane cufaa. Kutaalee mana keessa jiran hanga danda'emtti cufaa.
- Hanga dana'ametti balbala, fi qawaa cufaa.
- Odeeffannoo fi qajeelgama yeroo balaatif reediyoo hordofaa.
- Bilbila naannon alaa kan balaa hatattamaatti bilbilaa.

KIRKIRA LAFAA

Mana keessa yoo ta'e:

- Foddaa, meeshaa mana keessaa dheera fi balaa uumuu danda'u fi meeshaalee ulfaatoo ta'an irraa ariitin fagaadhaa.
- Hunduu LAFATTI GADI BU'AA, DAHADHA, & QABADHAA godhaa.
  - ✓ Lafatti **GADI BU'AA**
  - ✓ Mormaa fi mataa keessan harkaan **HAGUUGUN** meeshaa jabaa ykn keenyaa manaatti maxxanaa dahadhaa.
  - ✓ Hanga kirkirri dhaabatutti meeshaa jala jirtan osoo bakkaa hin socho'in jabeessaa **QABADHAA**.
- Hanga deemun danda'amutti tasgabbiin ijoolletti haasa'aa.
- Yeroo kirkirri lafaa mudatu fiiguu ykn mana keessaa bahuuf hin yaalinaa.

Ala yoo ta'e:

- Hanga danda'ametti ariitidhaan bakka fuullen, xuubi fi sararri ibsaa jiru irraa iddoo waanti yaaddoo uumu hin jirre dhaqaa.
- **LAFATTI GADI BU'AA & DAHADHAA.**

Erga kirkirri lafaa mudatee booda:

- Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.
- Namni miidhame yoo jiraate ilaalun akka barbaachisummaa isaatti deeggarsa duraa taasisaaf. Balaan lubbuuf yaaddessaa ta'e yoo mudate, 911 tti bilbilaa.
- Erga kirkira lafaa mudaateen booda sochiin xiqqaan akka mudatu eegaa.
- Baraarun dirqama yoo ta'ee fi alli nagaa ta'uu isaa mirkaneessaa. Akkas taanan, gamoo keessa kan jiran of eeggannoon daddafaatii BARAARAA.
- Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.
- Foolin gaazii yoo isinitti dhufe ykn sagalee siiqsu yoo dhageessan, ujummoo isaa guddaa cufaa.
- Odeeffannoo fi qajeelftama yeroo balaatif reediyoo hordofaa.
- Balaa lubbuuf yaddessu yoo mudateen ala bilbila hunda fayyadamuu (sa'aatiiwwan 3-5) fayyadamuu dhaabaa.
- Sadarkaa irra jiru gabaasu fi karoora hatattamaa jiru gabaasuf yeroo barbaachise qunnamtii naannon alaatti bilbilaa.
- Seenudhaaf hanga ilaalamutti manaan ala turaa.

ABIDDA

- Yaadachiistuu abiddaa akka hojjatu godhaa ykn abiddi ka'uu isaa hojjattoota beeksisaa (iyyaa, fooricaa).
- Ariiti fi qalbiidhan gamoo keessaa BAHAA:
  - ✓ Aara keessatti yoo qabaman, namni hunduu harkaa fi jilbaan lafa qabatanii garaan foqoqonanii akka bahan godhaa.
  - ✓ Hargansuu keessan akka calaluuf uffata afaan fi funyaan keessan irra buufadhaa.
  - ✓ Abiddi wayyaatti qabate yoo ta'e, DHAABBADHAATII, LAFA BU'UUN LAFARRA GANGALADHAA hanga abiddi dhaamutti.
  - ✓ Jira taanan waraqaa hirmaannaa fi unka balaa hatattamaa fudhadhaa.
  - ✓ Ijoollen mana keessaa osoo hin bahin bakka turan kan adda baasu hojjataa (nama bakka bu'e) qabaadhaa.
- Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.
- Manaan ala ta'uun 911 tti bilbilaa.
- Qajeelcha ittisa balaa abiddaatin hanga qulqullaa'utti manatti ol hin deebi'inaa.

Karoora yeroo balaa abiddaa qabaadhaa, namni hunduu akka beeku mirkaneessaa.

Ji'a ji'aan shaakala ittisa balaa abiddaa taasisaa!

NAMA RAKKISAA

NAMA RAKKISAA
Bakka sagantaa keessanitti ykn achitti dhiyeenyaatti namni ijoollee ykn hojjattoota jeequ yoo jiraate, haalicha sirnaan to'adhaa, hojjattoota biroo waliin dubbadhaa, karoora keessan hojiitti hiikuf qophaa'aa.

- Namni balaa uumu ykn uumuu danda'au yoo jiraate hatattamaan hojjattoota beeksisaa.
- **AKKA CUFAMU** godhaa.
- Bakka naga qabeessa ta'e irraa 911 tti bilbilaa.
- **Namni sun mana/gamoo keessa jira yoo ta'e:**
  - ✓ Nama sana ijoollee fi hojjattoota irraa addaan boosuf yaalaa
  - ✓ Qaaman nama ittisuu ykn dhorkuu hin yaalinaa.
  - ✓ Tasgabbaa'aa amala gaarii itti agarsiisaa; kallattiin itti hin hiiqinaa.

<u>Ijoollen ala jiran yoo</u> ta'e:

- ✓ fi <u>namni balaa geessiisu ala jira ta'e</u>: hatattamaan ijooollee walitti qabuun dareetti deebi'aa, adeemsi cufuu ykn sochiin akka hin gaggeefamne gochuu akka hojiirra oolu godhaa. Kuni hin ta'u taanan, bakka itti baqatan iddoo qophaa'e ka ala deemaa.
- ✓ fi <u>namni balaa geessiisu mana keessa yoo ta'e</u>: hatattamaan ijoollee walitti qabuun saffisaan bakka itti baqatan iddoo qophaa'e ka ala deemaa.

<u>Ijoollen mana keessa jiru yoo</u> ta'e:

- ✓ ijoollee daree keessa akka turan gochuun **AKKA CUFAMU** godhaa.

CUFUU

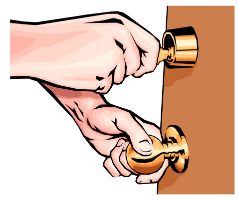

- Balbalaa fi foddaa alaa cufaa.
- Balbaloota mana keessa jiran cufaa.
- Golgaa fi qawwaa kamiyyuu cufaa.
- Ibsaa dhaamsaa.
- Nama hundumaa balbalaa fi foddaarraa fageessaa. Lafa taa’uun yoo danda’ame, ija namaa irraa fagaadhu.
- Ni danda'ama yoo ta'e, waraqaa hirmaannaa, kiitii deeggarsa duraa, kan ijoollee ittiin callisiisan, kitaabotaa fa'aa bakka cufaatti fidaa.
- Suuta jechuudhan ijoollef dubbisuudhan ykn itti haasa'auudhan kuticha keessa haalli tasgabbaa'an akka uumamu godhaa.
- Kutaa keessa bilbilli yoo jiraate, hojjattoonni balaa tasaa odeeffannoo akka argataniif 911 tti bilbilaa.
- Hanga rakkinichi furamutti achuma iddoo cufaa keessa turaa.
- Waa'ee cufaa taasifamuu kamiyyuu, shaakalas ta'ee isa dhugaa maatii/guddisee beeksisaa.

DAMBALII HOO'AA

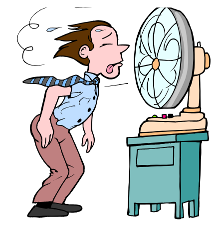

- Indeeksiin hoo'aa digrii 90 F ykn isaa ol yoo ta'e ala taphachuu hir'isaa.
- Namni hunduu bishaan gahaa ta'e akka dhugu mirkaneessaa.
- Uffata heddu yoo uffattan ofirraa baasaa. (Maatin/guddiseen ijoollee uffata haphii, halluun isaa salphaa ta'e akka itti uffisan jajjabeessaa.)
- Sochii xiqqeessaa.
- **Mallattoolee kanneen cimsaa eegaa:**

Dadhabbii Hoo'aa:

gogaan qorruu, jiidhuu, haphachuu, ykn horbobbaa'uu
dafqa cimaa
mataa bowwoo
haqqee
martoo
dadhabbii
hoo'ina qaamaa idilee ykn isaa gadii.
Gargaarsa jalqabaa ajajaaf – hoo'inni nama sanaa akka gadi galu godhaa– barbaachisaa taanan deeggarsaaf bilbilaa.

Istirookii Hoo'aa:

tempireechara **olaanaa** (>102ºF bobaa jalaa)
gogaa hoo'aa, diimate, shaakala irraa kan ka'e gogaa goge ykn jiidhaa.
hubannaa irratti jijjiiramni jiraachuu
dha'annaa onnee dadhabaa
hargansuu saffisaa fi dheeraa ta'e
ol deebisuu
Hatattamaan 911 tti bilbiluun hoo'inni nama sanaa akka gadi deebi'u godhaa.

Akka gaheessotaa ijoollen hoo'a baay'ee cimaa itti baruu dadhabuu danda'u. Sababni isaa yeroo tapahatan gaheessota caalaa (giddu galeessan) qaamni isaanii hoo'a maddisiisa, garuu ammoo dandeettin dafquu isaanii xiqqaadha.

DHIBEE DADDARBAA/WEERARA UTAALLOO

- Yeroo hunda sirriitti harka dhiqadhaa.
- Maatin/guddiseewwan odeeffannoon qunnamtii yeroo balaa tasaa sirrii fi kan hojjattu ta'uu isaa isaan yaadachiisaa.
- Dambiiwwan adda ta'an ijoolle fi hojjattootaf hojiirra oolchaa - barattoonni ykn hojjattoonni dhukkubsatan mana akka turan ykn gara manaa akka galan godhu.
- Yeroo isaan gara manaa deeman ijjoollee dhukkubsatan ijjoollee fayyaa irraa kan ittiin adda baaftan karooora qabaadhaa, isa hordofaa.
- Galmee barattoota fi hojjattoota dhukkubsatanii qabaadhaa - kanneen akka mana galan godhamanii fi manatti hafan.
- Sababa hojjattoonni dhukkubsataniif barbaachisaa taanan dareewwan cufaa (reeshoo sirrii ta'e eeguf).
- Qajeelfamoota galmee/kuusaa gaarii ta'e hojiirra oolchuu barsiisaa.
  - ✓ Yeroo qufaatan ykn haxxiffattan sooftii (ykn erbee) fayyadamaa.
  - ✓ Sooftii fayyadamtan meeshaa balfa itti gatan keessa buusaa.
  - ✓ Sooftii erga fayyadamtanii ykn nama dhukkubsatu gargaartaniin booda harka keessan dhiqadhaa.
- Marsariitriwwan Fayyaa Hawaasaa naannoo fi biyyaalessaa akkasumas miidiyaalee hordofaa odeeffannoo sadarkaan faalamni utaalloo irra jiruu, furmaata fi qajeelfamoota argachuuf jechuudha.

Yeroo hunda sirriitti harka dhiqadhaa.

ROOBA CIMAA

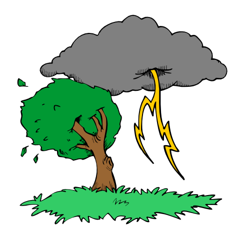

- Kan eeggachuu qabdan
  - **SA'AATII ROOBA CIMAA (STORM WATCH):** Roobni naannoo miidhuu danda'ar
  - **AKEEKKACHIISA ROOBA CIMAA:** roobni cimaan dhiyeenyatti naannoo dhufa ykn qaata naannoo dhufe
- Sagantichi dirqama cufamuu qaba yoo ta'e murteessaa.
- Sagantaan ni cufama yoo ta'e maatin/guddiseen ijoollee akka fuudhan ykn akka hin finne itti himaa.
- Odeeffannoo waa'ee rooba cimaafi qajeelgama yeroo balaatif reediyoo hordofaa.
- Qunnamtii baay'ee barbaachisa ta'e qofaaf bilbila fayyadamaa.

BUBBEE CIMAA

Mana keessa yoo ta'e:
- ✓ Foddaa biraa deemaa. Jira taanan foddaa golgaadhan fi shaamaadhaan uwwisaa.
- ✓ Kutaa mana gara keessaa/keenyaa fi kutaa manaa gara gadiitti deemaa.

Ala yoo ta'e:
- ✓ Sarara ibsaa ykn muka kufe eeggachaa gara mana keessatti galaa.

BAKAKKAA

Mana keessa yoo ta'e:
- ✓ Hanga danda'ametti Bilbila, meeshaalee elektirooniksii fayyadamuu, fi hojii ujummoo dhaabaa. (Shiboowwan fi ujummoowwan sibiilaa elektirikii uumuu ykn dabarsuu danda'u).
- ✓ Foddaa biraa deemaa. Jira taanan foddaa golgaadhan fi shaamaadhaan uwwisaa.

Ala yoo ta'e:
- ✓ Mana cufaa keessa iddoo dahannoo barbaadaa.

YAADDOO BOOMBII

- Jira taanan Eenyummeessa nama bilbiluu ilaalaa.
- Ni danda'a taanan miseensa hojjataa kan biraatti 911 tti akka bilbiluuf mallattoon itti agarsiisaa. *(Waraqaa irratti "YAADDOO BOOMBII" kan jedhuu fi lakkoofsa bilbilaa kan irratti bilbilamee ture barreessaa.)*
- **Osoo hin cufin dura**, nama bilbile irraa odeeffannoo barbaachisaa hunda sassaabadhaa.

Nama Bilbile Gaafadhaa:

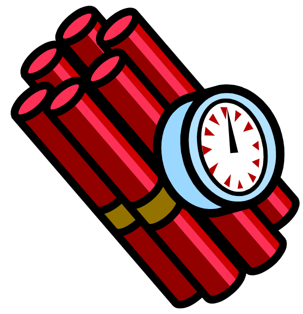

- ✓ *Boombin eessa jira?*
- ✓ *Yoom dhohuuf deema?*
- ✓ *Maaltu boombichi akka dhohu taasisa?*
- ✓ *Boombichi maal fakkaata?*
- ✓ *Boombii akkamiiti?*
- ✓ *Boombicha maalif keesse?*

Kanneen armaan gadii qalbifadhaa:

- ✓ *Sa'aatii itti bilbilame*
- ✓ *Jechoota namni bilbile dubbate*
- ✓ *Amala sagalee nama bilbilee maal akka fakkaatu (haala dubbii, dhiira/dhalaa, dargaggeessa/jaarsa, kkf.)*
- ✓ *Sagalee dudduuba jiru*

- Waanta ykn meeshaa nama shakkisiisu kamiyyuu hin tuqinaa.
- Manicha keessatti waa hojjachuu ykn waan kirkira uumu gochuu irraa of qusadhaa.
- Bilbila ykn reediyoo kallattii- 2 hin fayyadaminaa.
- Gadi dhiisanii bahuu ilaalchisee poolisii wajjin wal gahaa. Gadi dhiisanii bahuun ykn baqachuun dirqama yoo ta'e, adeemsa GADI DHIISANII BAHUU hordofaa.

LOLAA

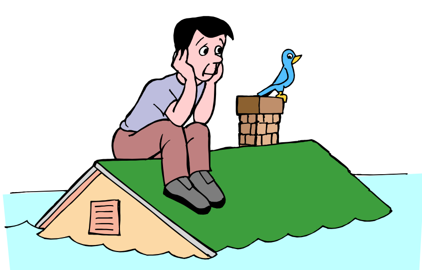

SA'AATII LOLAA: kamirraayyuu eeggadhaa: lolaan naannoo keessanitti mudachuu mala.

AKEEKKACHIISA LOLAA: lolaan naannoo keessanitti ni mudata ykn mudataa jira.

Lolaan naannoo yoo jiraate:

- Sagantichi dirqama cufamuu qaba yoo ta'e murteessaa.
- Sagantaan ni cufama yoo ta'e maatin/guddiseen ijoollee akka fuudhan ykn akka hin finne itti himaa.
- Odeeffannoo waa'ee rooba cimaafi qajeelfama yeroo balaatif reediyoo hordofaa.

Yoo Buufanni balaa lolaa(dhihoo)keessa jiraate:

- Bakka itti wal gahuuf qophaa'etti ijoollee geessaa dhaqaa.
- Hundumtuu manicha keessaa bahuu isaanii mirkaneessuf bakka hunda (mana fincaanii, bakka huccuun taa'u, iddoo taphatanii fi kkf) keessa barbaadaa.
- Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.
- Eessa akka deemtan akeekudhaan yaadannoo (note) bakka sagantichaatti dhiisaa.
- Bakka naga qabeessa ta'etti BAQADHAA, wantoota armaan gadii qabachuun:
  - ✓ Waraqaalee hirmaannaa
  - ✓ Odeeffannoo qunnamtii yeroo balaa hatattamaa
  - ✓ Kiitii gargaarsa dursaa
  - ✓ Qorichoota balaa cimaa fi & bararuu (qorchoota asmaa, EpiPens dabalatee) fi unkaawwan
  - ✓ Bilbila
  - ✓ Nyaata, bishaan, fi daayippariiwwan
  - ✓ Reediyoo baatiriidhan hojjatu.
- Naannoo lolaadhan fudhatame keessaa deemuu ykn konkolaataa oofuu hin yaalinaa.
- Bishaan yaa'u fi sarara ibsaa citee lafa ciisu irraa fagaadhaa.
- Erga bakka balaatii baatanii booda maatii/guddisee fi/yookin qunnamtii yeroo hatattamaa qunnamaa. Argachuu hin dandeenye taanan, bakka jirtan akka beekaniif lakkoofsa yeroo hatattamaa naannon alaa yookin 911 tti bilbilaa.
- Bishaan lolaa yoo tuttuqxan, harka keessan saamunaa fi bishaanin dhiqadhaa.
- Nyaata bishaan lolaa tuqe gataa.

Ulaagaalee qulqullinaa ilaalchisee muummee fayyaatin mariyadhaa.

DAA'IMA BADE YKN UGGURAME

DAA'IMA BADE

- Bakka sagantaa barbaadaa, bakka ijoollen dhokachuu danda'anii fi naannoo bishaanii dhiyeetti argamuu dabalatee.
- Daa'imnin maatii bira yoo jiraate, maatii(wwan)/guddisee(wwan) tti bilbilaa.
- Odeeffannoo armaan gadii wajjin 911 tti bilbilaa:
  - ✓ Maqaa fi umurii mucichaa
  - ✓ Teessoo sagantichaa
  - ✓ Mucichi maala akka fakkaatu
  - ✓ Mucichi wayyaa akkamii akka uffatu
  - ✓ Barbaachisaa taanan, haala meedikaalaa mucichaa
  - ✓ Yeroo fi bakka itti mucaan yeroo dhumaaf mul'ate
  - ✓ Nama mucichi yeroo dhumaaf wajjin mul'ate.
- Suuraa dabaalatee odeefannoo mucichaa yeroo poolisiin dhufutti qopheessaa.
- Mucicha bakka sana keessa fi naannoo sana barbaacha ittuma fufaa.

DAA'IMA UGGURAME

- Odeeffannoo armaan gadii wajjin 911 tti bilbilaa:
  - ✓ Maqaa fi umurii mucichaa
  - ✓ Teessoo sagantichaa
  - ✓ Mucichi maala akka fakkaatu
  - ✓ Mucichi wayyaa akkamii akka uffatu
  - ✓ Barbaachisaa taanan, haala meedikaalaa mucichaa
  - ✓ Yeroo fi bakka itti mucaan yeroo dhumaaf mul'ate
  - ✓ Nama mucichi yeroo dhumaaf wajjin mul'ate.
- Suuraa dabaalatee odeefannoo mucichaa yeroo poolisiin dhufutti qopheessaa.

  Haalicha ibsuufidhaaf maati(wwan)/guddiseewwan poolisiin isaan qunnamuu qaba.

<u>Deeggarsa uggura hambisuudhaf:</u>

- **Maatii, guddisee, ykn qunnamtii yeroo balaa hatattamaatin alatti daa'ima nama tokkotti illee hin kenninaa.**
- **Gaheessonni ykn ijoollen nama bakka sagantaa ykn dhiyeenya sanatti shakkan yoo jiraate 911 tti bilbilaa.**
- **Maati fi qaamni seera qabeessan guddisee ta'an gidduu isaanii wal dhabdeen ijoollee ugguraaf saaxiluu maluu yoo jiraate akka isin beeksisan jajjabeessaa.**

HUMNI IBSAA ADDA CITUU

Humni ibsaa maalif akka adda cite adda baasaa.

- ***Rakkoon elektirikii gamoo keessa yoo jiraate, tiriikaa fudhachuun GADI DHIISTANII BAHUUF qophaa'aa.***
- ***Haalli qilleensaa cimaan humni ibsaa akka adda citu yoo godhe:***

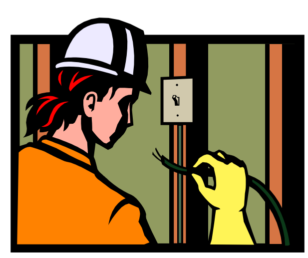

  - ✓ Tiriikaa fudhadhaa. (Shaamaa ykn madda ibsaa abidda qabu akka hin fayydamne.)
  - ✓ Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.
  - ✓ Karaa bilbila shibootin humni ibsaa adda cituu isaa kampaanii humna ibsaa beeksisaa.
  - ✓ Balaa hatattamaa yoo ta'een ala 911 tti hin bilbilinaa.
  - ✓ Meeshalee elektirikaa, ykn elektirooniksii duraan itti fayyadamaa turtan cufaa ykn irraa buqqisaa.
  - ✓ Yeroo ibsaan deebi'u akka beekamutti balbii tokko ibsaa dhiisaa.
  - ✓ Rifirijireetarii fi balbala qorrisiistuu cufamee akka taa'u godhaa.

Haalli qilleensaa qorra yoo ta'e:

- ✓ Hundumtuu uffata hoo'aa fi gogaa ta'e heddu walirraan akka uffatan godhaa.
- ✓ Hunduu bakka hoo'i jenereetaraa jiru akka dhaqan godhaa. (Darichi hojiilee sochii qaamaa ykn tapha sochii barbaadu akka taphatan gaggeessaa.)
- ✓ Ovanii akka madda anniisaatti tasumaa akka itti hin fayyadamne.
- ✓ Hoo'af ykn mana keessatti nyaata qopheessuf tasumaa akka cileetti hin fayyadamne.
- ✓ Manaan alatti foddaa banaa fi qabbaneessituu irraa bakka fagoo ta'etti jenereetara fayyadamaa.

Haalli qilleensaa hoo'a yoo ta'e:

- ✓ Danda'ama taanan, kutaa gara gadiitti gadi bu'aa.
- ✓ Uffata heddu yoo uffattan ofirraa baasaa.
- ✓ Namni hunduu bishaan gahaa ta'e akka dhugu mirkaneessaa.

SUNAAMII

Sagantaan keessan naannoo sunaamif yaaddessutti argama yoo ta'e:

- Beekaa:
  - olka'iinsa daandii keetii sadarkaa galaanaa irraa _____
  - fageenya daandii keessanii qarqara galaanaa ykn bishaan balaa guddaa qaban biroo irraa_____

  Ajajni baqachuu lakkoofsa kana irratti hundaa'uu mala.
- Naannoo balaa qabu hatattamaan GADI DHIISANII BAHUUF kan gargaaru karoora qabaadhaa.
- Hojjattoota waliin karaa ittiin sunaamii jalaa gadi dhiisanii bahan shaakalaa.

- Eeggadhaa, sunaamin dhiyaachuu mallattoolee agarsiisuu malan:
  - Bishaan qarqara galaanaa ol-ka'uu fi gadi bu'uu.
  - Kirkira lafaa cimaa naannoo qarqara galaanatti sekondii 20 fi isaa oliif ture.

  Kirkira lafaa cimaa naannoo qarqara galaanatti sekondii 20 fi isaa oliif ture.
  - Lafa bu'uun, iddoo qabadhaa, waa qabadhaa.
  - Yeroo kirkirri dhaabatu, ijoolle fi hojjattoota walitti qabuun qarqara bishaanii irraa hiiqun gara lafa ol ka'aatti BAQADHAA.
- Naannichatti kirkirri lafaa guddaan mudachuu yoo bartan, yoodhuma kirkirri isinitti hin dhagahmne ta'ellee, odeeffannoo Wiirtuu Akeekkachiisa Sunaamii irraa kennamu argachuuf reediyoo naannoo jiru ykn Reediyoo Haala Qilleensaa NOAA dhaggeeffadhaa.

AKEEKKACHIISA SUNAAMII:	Sunaamin ni eegama. Gadi dhiisanii bahuu guututu gorfama.
YEROO SUNAAMII (TSUNAMI WATCH):	Sadarkaan yaaddoo hin beekamne. Odeeffannoo dabalataafi baqachuudhaf qophaa'aa.

Sunaamin <u>dambalii cimaa</u> sa'aatii hedduuf itti fufuu danda'uudha. Bakkichatti osoo hin deebi'in dura hubachiisa idilee ta'e eegaa.

VOLKAANOO

- **Odeeffannoo fi qajeelgfama yeroo balaatif reediyoo hordofaa.**
- **Daaran naannoo keessanitti bu'u yoo jiraate, mana keessa turuuf qophaa'aa.**
- **Yoo aangawoonni jedhan, BAQADHAA.**
- **Mana keessa:**
  - ✓ Foddaawwanii fi balbala hundumaa cufaa.
  - ✓ Nama rakkoo asmaa ykn rakkoo sirna hargansuu qabu sirriitti hordofaa – Karoora waldhaansaa hordofaaa.
  - ✓ Daa'imman xixiqqoofi kanneen rakkoo hargansuu qaban daaraa akka hin tuqne godhaa.
- **Ala:**
  - ✓ Afaan fi funyaan cuqqaalladhaa.
  - ✓ Ija eeguf kishaafa ijaa godhadhaa.
  - ✓ Uffataan gogaa keessan uwwisaa.
- Osoo daaran heddu bu'uu konkolaataa keessa hin oofinaa – konkolaachisuun daaran akka ka'u godhuun konkolaataa danqa.
- Baaxii manaa irraa daaraa qulleessaa. (Inchiiwwan 4 caala hanga kuufamutti hin eeginaa.)

Volkaanon wantoota armaan gadii akka geessisu quba qabaadhaa:

▪Kirkira lafaa ▪Daaraan bu'uu fi rooba asiidii ▪Sigigaachuu lafaa fi dhagaan konkolaachuu ▪Dhoqqeen dhangala'uu fi lolaa tasaa ▪Sunaamii

SIGIGAACHUU LAFAA YKN DHOQQEEN DHANGALA'UU

SIGIGAACHUU LAFAA walumaa galatti rooba cimaafi cabbiin baquu wajjin walqabata.

DHOQQEEN DHANQALA'UUN ammoo sigigaachii lafaa saffisaan lafa irraan gadee cimaatti ta'uudha. (Volkaanon dhoqqeen akka dhangala'uuf sababa ta'uu mala.)

- Mallattoolee sigigaa hubadhaa:
  - ✓ sagalee hin baramne alaa dhagahamu, kanneen akka hurgufamuu, mukti xaaxa'uu, ykn dhagaan walitti bu'uu fa'aa
  - ✓ mallattoon babbaqaquu haaran gamoo irratti mul'achuu.
  - ✓ dallaan, mukti ibsaa, mukkeetin fa'aa asii fi achi daaqamuu ykn socho'uu.
- Danda'ama taanan BAQADHAA.
- Baqachuudhaf yoo barfate:
  - **Mana keessa:**
    - Meeshaa jabaa jalatti dahadhaa.
  - **Ala:**
    - Daandii irraan gadee keessaa bahaa.
    - Gara lafa ol-ka'aa (tabba) tti baqadhaa, lafa sigigaa irraa fagaadhaa.
    - Waanti caccabaan konkolaatu yoo isinitti dhufe, muka ykn gamoo jalatti fiigaa.
    - Jalaa bahuun yoo hin danda'amne, marmaramtanii taa'un mataa keessan akka isin hin rukunne godhaa.
- Ijoollee, hojjattoota fi keessummoota hunda galmeessaa.
- Bakka sigigaatti nama miidhame ykn danqame yoo jiraate ilaalaa, garuu bakka rakkoon jiru irraa fagaachun hanga baraartonni dhufanitti eegaa.
- Bakka sigigaa irraa fagaadhaa – sigigni dabalataa dhufuu mala waan ta'eef.
- Sigiga booda lolaan dhufuu mala waan ta'eef quba qabaadhaa.